

JOE BİDEN'İN 1915 OLAYLARINA İLİŞKİN AÇIKLAMASI: AMAÇLI SİYASİ EYLEMLER BEKLENMEYEN SONUÇLARA YOL AÇABİLİR, SOSYOLOJİK BAKIŞ AÇISINDAN BİR ANALİZ

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Amerikan sosyolog Robert Merton, Amaçlı Sosyal Eylemin Beklenmeyen Sonuçları (The Unanticipated Consequences of Purposive Social Action) başlıklı makalesinde, amaçlı eylemlerin beklenmeyen sonuçlarının tarihi geçmişini ve bu tür eylemlerin toplum ve o toplumun bireyleri üzerindeki etkisini tartışmıştır.[1] Merton, öngörülmeleyen sonuçların, istenilen, öngörülebilir sonuçlardan ayrı olarak, eylemi yapan kişinin (karar verici) bakış açısından mutlaka istenmeyen bir olgu olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçlar istemeden ortaya çıkmış olsalar dahi, meydana geldikleri zaman her defasında aksiyolojik olarak olumsuz varsayılmamaktadır. Mertona göre, amaçlı eylemin istenen ve beklenen sonuçları her zaman, eylemin doğası gereği, o eylemde bulunan açısından göreceli olarak istenendir. Devletler söz konusu olduğu zaman, eylemlerde bulunanlar, siyasi karar vericiler olarak düşünülebilir. Merton bu eylemlerin, karardan olumsuz etkilenen ve kararı dışarıdan gözlemleyen bir kişi için aksiyolojik olarak olumsuz değerlendirilebileceğini ileri sürmektedir. Merton, amaçlı eylemlerin beklenmeyen sonuçlarının, eylemin kararını veren kişi ile söz konusu eylemden olumsuz etkilenecek diğer taraf için farklı olacağını belirtmektedir. Mertonun yaklaşımı temel alındığı zaman, kararın esas amacı karşı tarafa zarar vermek veya mağdur etmek olmasa dahi, amaçlı eylemlerin sonuçlarının, eylemden olumsuz etkilenen diğer taraf için rahatsızlık yaratabileceği dikkate alınmalıdır. Bu durum, olumsuz şekilde etkilenen tarafta toplumsal düzeyde sert tepkilere yol açabilir. Bu çerçevede, ABD Başkanı Joe Bidenın 24 Nisan Ermeni Anma Gününde yapmış olduğu açıklamayı, Robert Mertonun dikkate değer istenmeyen sonuçlar kavramı açısından kısaca değerlendirmek yararlı olacaktır.[2]

Bazı siyasi yorumcular, bahse konu açıklamada Osmanlı dönemi, Osmanlı yetkililer, Konstantinopolis ve bunu suçlamak adına yapmıyoruz gibi kullanılan bazı terimlere ve ifadelere dikkat çekmektedir. Açıklamada özü itibarıyla, Türkiye Cumhuriyetinin ve Türklerin hedef alınmasından kaçınıldığını, suçlamaların Osmanlı yetkilileri ile sınırlı tutulduğunu ileri sürmektedir. Açıklama, sadece yazılış şekli itibarıyla yüzeysel seviyede değerlendirildiğinde, böylesi bir iyimser izlenim edinmek mümkündür. Ancak, dikkatli bir şekilde okunduğunda, bu gibi terimlerin ve ifadelerin, açıklamanın başında ve sonunda bulunan kabul edilemez terminolojiyi (soykırım) maskeleyerek amacıyla kullanıldığını anlamak zor değildir. Böylesi bir çabanın, olumsuz yönde etkilenen (Türk) tarafa

açıklamanın hazırlanırken onların göz ardı edilmediğini göstermek yönünde amaçlı bir eylemi yansıttığını belirtmek mümkündür.

Açıklama metninin bütünü ve açıklamanın temel amacı, kimlerin ve hangi milliyetlerin veya ulusların olumlu ve olumsuz hedef alındığını ortaya çıkarmaktadır. Açıklama metninde, bir taraf (Ermeni) tarihi açıdan şımartılmakta ve onurlandırılmakta iken, diğer taraf (Türk) açıklamanın hazırlanmasının temel amacı doğrultusunda, kasıtlı olmasa ve kaçınılmak istenilse dahi, mağdur edilmektedir. Bu sonuç, kanaatimce, Robert Mertonun istenmeyen sonuçlar kavramı ve böylesi bir sonuca ulaşmada tanımladığı süreçle bağdaşmaktadır.

Kendilerine haksız muamelede bulunduğunu düşünen bireyler, devlet düzeyindeki tepkilerden bağımsız olarak, tepkilerini genellikle kendilerine haksız muameleyi yaptığını düşündükleri taraflara karşı toplumsal düzeyde şekillendirmektedir. Bu bağlamda, toplumlar, devletlere benzer şekilde, kendilerini koruma içgüdüsüne sahiptir. Bu davranış biçimi, Bidenın açıklaması çerçevesinde kendilerine adaletsizlik yapıldığını düşünecek Türkler için de geçerlidir. Bu açıklamanın, Türk halkının önemli bir bölümü tarafından, Türk kimliğine karşı haksız bir suçlama ve saldırı olarak görülmesi kuvvetle muhtemeldir. Böyle bir yorumun, kaçınılmaz bir şekilde Türk kimliğini koruma ihtiyacının artmasına, kısa ve orta vadede milliyetçilik ve emperyalizm karşıtlığı duygularının yükselmesine yol açması şaşırtıcı olmayacaktır.

*Fotoğraf: <https://egeada2.angelfire.com/>

**Bu analiz yazısının [aslı İngilizce olarak kaleme](#) alınmıştır. Makalenin tercümesi AVİM Çevirmeni Ahmet Can Öktem tarafından yapılmıştır.

[1] Robert K. Merton, The Unanticipated Consequences of Purposive Social Action, American Sociological Review 1, sy 6 (Aralık 1936): 894-904, <https://doi.org/10.2307/2084615>.

[2] Statement by President Joe Biden on Armenian Remembrance Day (The White House, 24 Nisan 2021), Statments and Relseases, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/24/statement-by-president-joe-biden-on-armenian-remembrance-day/>.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları

ve Uluslararası İlişkiler alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "JOE BİDEN'İN 1915 OLAYLARINA İLİŞKİN AÇIKLAMASI: AMAÇLI SİYASİ EYLEMLER BEKLENMEYEN SONUÇLARA YOL AÇABİLİR, SOSYOLOJİK BAKIŞ AÇISINDAN BİR ANALİZ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 31. Mayıs 18. Erişim Mayıs 20, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/JOE-BIDEN-IN-1915-OLAYLARINA-ILISKIN-ACIKLAMASI-AMACLI-SIYASI-EYLEMLER-BEKLENMEYEN-SONUCLARA-YOL-ACABILIR-SOSYOLOJIK-BAKIS-ACISINDAN-BIR-ANALIZ>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır